

การวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มทอเสื่ออก ตำบลคำไผ่
อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร*

Research and Development of Community Enterprise Product in Reeds
Woven Mats Group; Kamphai Sub-District Thaicharoen District Yasothorn

Province

วสันต์ วรเจริญ**

Wasan Voracharoen

ภัทรธิดา ผลงาม***

Patthira Phon-ngam

จุลดิษฐ์ อุปฮาด****

Julladit Uppahart

พยุพพร ศรีจันทวงศ์****

Payungporn Sichanthawong

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันกระบวนการทอเสื่ออก ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ในกลุ่มทอเสื่ออก ตำบลคำไผ่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร 2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มทอเสื่ออกตำบลคำไผ่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร 3. เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มทอเสื่ออกตำบลคำไผ่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสื่ออก จำนวน 100 คน ได้มาโดยการใช้สูตรของ W.G.Cochran (เนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรที่บริโภคผลิตภัณฑ์เสื่ออกเนื่องจากไม่มีการจดบันทึกผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เสื่ออก) การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เสื่ออกและผลิตภัณฑ์เสื่ออกที่ผู้บริโภคต้องการ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาในกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื่ออก ซึ่งประกอบด้วย กรรมการกลุ่มทอเสื่ออก และสมาชิกกลุ่มทอเสื่ออก จำนวน 10 คน และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื่ออก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลคำไผ่ พัฒนาการอำเภอไทยเจริญ เกษตรอำเภอไทยเจริญ และผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสื่ออก จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเก็บข้อมูลโดยการจัดประชุมระดมความคิดเห็น การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภูมิปัญญาการทอเสื่ออกของกลุ่มทอเสื่ออกตำบลคำไผ่ เป็นวิถีชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยการลงมือปฏิบัติ การสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการวิเคราะห์ จนเกิดเป็นภูมิปัญญาและถ่ายทอดโดยการนำภูมิปัญญาดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการทอเสื่ออก 2) การทอเสื่ออกลายซิด เกิดจากการดัดแปลงพิมพ์ และไม้ลาย

*ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2561

**นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

***ประธานที่ปรึกษาหลัก และอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

****อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ซึ่งเสื่อกกลายชนิดเกิดจากการนำลวดลายบนผ้าทอ ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นตามธรรมชาติ มาประยุกต์และทอจนเกิดเป็นลวดลายต่างๆ บนผืนเสื่อกก กระบวนการทอเสื่อกก มีกระบวนการ 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) การเตรียมวัสดุ (2) การออกแบบลวดลาย (3) การทอเสื่อกก (4) การพันริมเสื่อกก (5) การเก็บริมเสื่อกก 3) ปัจจุบันกลุ่มทอเสื่อกกตำบลคำไผ่ มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อกก ซึ่งประกอบด้วย เสื่อพับ กระเป๋า แจกกัน หมวก กล่องทึชชู ปลอกหมอน ชุดรองแก้ว กล่องเอนกประสงค์ ที่นอน เบาะนั่ง 4) ผลการศึกษาปัญหา พบปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ 5) ผลการศึกษาความต้องการ พบว่า กลุ่มต้องการลวดลายเสื่อกกที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นการจดสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรลายเสื่อกก ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ต้องการแผ่นพับในการประชาสัมพันธ์ ต้องการวิทยากรฝึกอบรมการแปรรูปเพื่อพัฒนาทักษะการแปรรูปให้ได้มาตรฐาน ต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ร่วมกับวัสดุอื่นเพื่อเพิ่มมูลค่า ต้องการตลาดและแหล่งจำหน่ายที่แน่นอน ต้องการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ในอินเทอร์เน็ต ต้องการหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์เสื่อกก ประเภทของใช้ในบ้าน โรงแรม สำนักงาน คือ ผ้า màn (ร้อยละ 32.00) ประเภทของตกแต่งบ้าน โรงแรม สำนักงาน คือ โต๊ะชุดรับแขกและภาพหรือตัวอักษร (ร้อยละ 36.00) ประเภทของใช้ในห้องรับประทานอาหาร คือ ตกแต่งโต๊ะอาหาร (ร้อยละ 43.00) ประเภทของขวัญ ของที่ระลึก คือ กระเป๋าใส่ธนบัตรและกระเป๋าสะพาย (ร้อยละ 37.00) 6) ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื่อกก ควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการย้อมสีธรรมชาติ ควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการสร้างลวดลายใหม่ ส่วนการแปรรูป ควรมีการแปรรูปเสื่อกกร่วมกับวัสดุอื่น และนำไปสู่การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ในด้านการออกแบบลวดลายควรออกแบบลวดลายภาพสัตว์ในธงกฐิน ประกอบด้วยลายจระเข้ นางมัจฉา ตะขาบ และเต่า และนำไปสู่การจดสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรลวดลายเสื่อกก 7) ผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื่อกก โดยวิธีการออกแบบลวดลาย และการแปรรูปผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์เสื่อกก / วิสาหกิจชุมชน / การแปรรูป

ABSTRACT

The purposes of this research were 1. to study the current status of reed mat weaving and problems and needs of the reed mat weaving group to develop community enterprise products in Kamphai sub-district, Thai Charoen District, Yasothon province; 2. to find out the guidelines to develop community enterprise products in Kamphai sub-district, Thai Charoen District, Yasothon province; and 3. to develop community enterprise products in Kamphai sub-district, Thai Charoen District, Yasothon province. This research employed both quantitative and qualitative research designs. The quantitative data was collected from 100 customers who bought reed mats. These participants were obtained from using the W.G Cochran sampling techniques (these techniques were used because there were no exact numbers of the customers who bought reed mats and there was no record of them). The questionnaire asking about the purchasing behaviors and purchasing demand of the customers who bought reed mat products were used to collect the data. Statistics used for analyzing the quantitative data were percentage Standard Deviation and frequency; whereas, content analysis was used for analyzing the qualitative data. The qualitative data was collected from groups of people

whose works relate to proposing guidelines to develop the quality of reed mat which include a committee and 10 members of reed mat weaving group. Other participants were people who concerned with the quality development of reed mat products which included the director of Social Welfare Division of Kamphai Sub-district administration office, development officers of Thaicharoen District, Chief of Thaicharoen District Agricultural Extension Office, and 50 customers who bought reed mat products who were obtained by purposive sampling. A brainstorming session, an in-depth interview, a focus-group conversation, and a participatory observation were used to obtain qualitative data. The results of the research were as follows.

- 1) The knowledge of reed mat weaving of the reed mat weaving group in Kamphai sub-district was the traditional way of living for people in the community that has been passed on from generations to generations through making the products, observing how the products were made, participating in making the products and reed mat weaving analysis.
- 2) Weaving reed mat in Khit pattern (Continuous Supplementary Weft) is done by modifying the loom and the pick-up stick. The patterns of reed mat were the application of the clothes' pattern with anything that is found in the area. There are five steps in weaving reed mats; preparing materials, designing patterns, weaving mats, folding mat tails and decorating the mats.
- 3) Currently, Kamphai reed mat weaving group has produced different reed mat products including folding mats, bags, vases, hats, tissue boxes, pillow cases, coaster sets, multi-purpose boxes, mattress and cushions.
- 4) Problems found were on personnel resources, budget, materials and management.
- 5) In terms of need, it was found that the weaving group wanted to have unique reed mat patterns of the community, patent certificate of the mat pattern, more attractive packages to increase the price, brochure to promote the products and training sessions to increase skills in standardizing the products. They also want to integrate the reed mats with other products, have stable markets and places to distribute the products and promote the products through social network. In addition, they want the government's continuous support. On the other hand, curtain was a kind of household utility needed by the customers for their households, hotels and offices (32%). Sofa sets and pictures or letters made of woven reed mat was a kind of home decorations needed by the customers for decorating homes, hotels and offices (36%). Dining table decorating items was a kind of dining room decoration needed by the customers for their dining room (43%), and purses and bags were needed as souvenirs (37%).
- 6) In terms of the guidelines for improving reed mats, it was found that there should be a training session to increase skills in natural color dyeing, transforming products from woven reed mat and creating new product patterns. For the transformation of the reed mat products, there should be an integration between the reed mat products and other materials, as well as the registration for the certificate of the standard community product. For the pattern design, the designed patterns should be animal figures on Kathin flags which include crocodiles, fish, centipedes and turtles. There should also be a

registration of patent for reed mat patterns. 7) In terms of the development of reed mats, it was found that there were two ways to develop it; pattern design and product transformation.

Keywords : Reed Mat Products / Community Enterprise Products / Product Transformation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศภายใต้โมเดล ประเทศไทย 4.0 จะสำเร็จจะต้องใช้แนวทางสานพลังประชารัฐ เป็นตัวขับเคลื่อน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ภาคการเงินการธนาคาร ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่างๆ ร่วมกันระดมความคิด ผนึกกำลังกันขับเคลื่อน ผ่านโครงการบันทึกความร่วมมือกิจกรรมหรืองานวิจัยต่างๆ โดยการดำเนินงานของภาครัฐกลุ่มต่างๆ อันได้แก่ กลุ่มที่ 1 การยกระดับนวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ การปรับแก้กฎหมายและกลไกภาครัฐ พัฒนากลยุทธ์ภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคต และการดึงดูดการลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กลุ่มที่ 2 การพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ กลุ่มที่ 3 การส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ และการกระตุ้นการใช้จ่ายภาครัฐ กลุ่มที่ 4 การศึกษาพื้นฐานและพัฒนาผู้นำ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพวิชาชีพ และกลุ่มที่ 5 การส่งเสริมการส่งออกและการลงทุนในต่างประเทศ รวมทั้งการส่งเสริมกลุ่ม SMEs และผู้ประกอบการใหม่ (Maesincee, S., 2016)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นรากเหง้าความเป็นไทยที่โดดเด่น ไม่เพียงแสดงถึงความเป็นชาติหากแต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ภาวะวิกฤติของชาติที่เกิดขึ้น ในแต่ละครั้ง ไม่ได้เกิดเพราะภูมิปัญญาถูกใช้มากเกินไป แต่เกิดขึ้นเพราะทอดทิ้งภูมิปัญญาไทยและนิยมในภูมิปัญญาสากล วิกฤติจากการพัฒนาจึงเกิดขึ้นในทุกระดับ โดยเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของประเทศที่สำคัญกลับได้รับผลกระทบจากการพัฒนาสมัยใหม่มากมาย แสดงให้เห็นถึงสภาพความอ่อนแอของฐานราก การพัฒนาประเทศที่เข้มแข็งไม่สามารถเกิดขึ้นได้ โดยปราศจากความแข็งแกร่งของท้องถิ่น และความแข็งแกร่งของท้องถิ่นก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากภูมิปัญญา ดังนั้น การนำภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นจึงสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี (Chuaibamrung, T., 2011) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานทางการผลิต และเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชนและสังคมไทย

การออกแบบผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์เกี่ยวข้องกับทุกระดับอายุทุกเพศ ทุกอาชีพ ทุกคนมีความรักสวยรักงาม เสือกก็เป็นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเรื่องราวในการออกแบบได้เช่นกัน ผลิตภัณฑ์เสือกกลายชนิดก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการนำศิลปหัตถกรรมของพื้นบ้านมาผสมผสานกับรูปแบบของการตกแต่งได้อย่างน่าสนใจ โดยวิธีการประยุกต์และออกแบบสร้างสรรค์จากหัตถกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลายอย่างแต่จากเดิมขาดการพัฒนาต่อยอดหลายอย่าง ยังคงย่ำอยู่กับที่ในรูปแบบเดิมๆ ซ้ำไปซ้ำมา การนำแนวทางการออกแบบและสร้างสรรค์ใหม่ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภูมิปัญญาเหล่านี้ เช่น การจัดเรียงร้อย รูปทรงใหม่ การกำหนดสีสันทันในแบบใหม่ๆ การดึงเอาวิธีการสร้างสรรค์แบบบริสุทธิ์ของชาวบ้านมาใส่ความคิดและรูปแบบใหม่หรือการนำเอาสีสันทันรูปแบบเดิมๆ มา แต่นำนวัตกรรมทันสมัยเข้ามาสนับสนุนการผลิต ให้สามารถผลิตได้มีคุณภาพมากขึ้นหรือแม่นยำมากขึ้น เช่น การนำสีสันทันที่มาจากสีของหัตถกรรมหรือภูมิปัญญา โดยการคัดสรรให้เหมาะสมอันประกอบด้วยคู่สีต่างๆ แล้วนำมาเรียงร้อยออกมาเป็นรูปแบบใหม่ หรือการดึงจุดเด่นจากลวดลายนำมาออกแบบประยุกต์ใช้อย่างมีรสนิยม โดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องเป็นผู้ประสานสร้างสรรค์การประยุกต์หัตถกรรม

มาใช้ อาจแปรูปในรูปแบบของลายเสื้อกใหม่ แต่อาจจะมาจากเค้าโครงเดิมที่งดงามแล้วสร้างสรรค์ใหม่ เป็นรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจ (Treetrong, E., 2012)

กลุ่มทอเสื้อก ตำบลคำไผ่ อำเภอยะเจริญ จังหวัดยโสธร ได้ประสบปัญหา (1) ด้านบุคลากร สมาชิกขาดทักษะในการผลิตที่ได้มาตรฐาน ขาดความรู้เรื่องลวดลายที่ทันสมัย ขาดวิทยากรอบรมด้านการพัฒนาฝีมือด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ขาดวิทยากรในการให้ความรู้ด้านส่งเสริมการขาย (2) ด้านงบประมาณ กลุ่มขาดเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบ ขาดงบประมาณในการสนับสนุน (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ สีย้อมเส้นกมึราคารแพงและต้องซื้อจากท้องถิ่นอื่น (4) ด้านการจัดการ เกิดการลอกเลียนแบบลวดลายและลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ขาดตลาดรองรับแน่นอน ขาดการส่งเสริมการขายจากภาครัฐ กลุ่มยังไม่มีตราสินค้า กลุ่มยังไม่ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ถูกต้องตามกฎหมาย และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่มีขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยได้ระดมความคิดเห็นจากภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการของกลุ่มได้ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มทอเสื้อกให้มีการพัฒนาลวดลาย แปรรูปผลิตภัณฑ์เสื้อกให้เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ให้ลวดลายและผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม ทันสมัย เหมาะสมกับการใช้งาน และตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนยกระดับผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนจนกลายเป็นรากฐานสำคัญของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบันกระบวนการทอเสื้อก ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ในกลุ่มทอเสื้อก ตำบลคำไผ่ อำเภอยะเจริญ จังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ในกลุ่มทอเสื้อก ตำบลคำไผ่ อำเภอยะเจริญ จังหวัดยโสธร
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ในกลุ่มทอเสื้อก ตำบลคำไผ่ อำเภอยะเจริญ จังหวัดยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดแนวทางในการวิจัยไว้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยครั้งนี้ตามวิธีการดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสื้อกในจังหวัดยโสธร (ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากร เนื่องจากไม่มีการจดบันทึกผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เสื้อก) และกลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มสุทธของ W.G.Cochran (Phon-ngam, P., 2015) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันกระบวนการทอเสื้อก ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อก ประกอบด้วย ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน สมาชิกในกลุ่มทอเสื้อกตำบลคำไผ่

จำนวน 30 คน โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) และได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มที่ 2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อก ประกอบด้วยการกลุ่มทอเสื้อก และสมาชิกกลุ่มทอเสื้อก จำนวน 10 คน โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อก ประกอบด้วยการกลุ่มทอเสื้อกตำบลคำไผ่ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลคำไผ่ พัฒนาการอำเภอไทยเจริญ เกษตรอำเภอไทยเจริญ และผู้บริโภคลดผลิตภัณฑ์เสื้อก จำนวน 50 คน โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Brainstorming)

กลุ่มที่ 4 กลุ่มมือปฏิบัติการ ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มทอเสื้อก เพื่อนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติ โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมกรซื้อผลิตภัณฑ์เสื้อกและผลิตภัณฑ์เสื้อกที่ผู้บริโภคต้องการ ในพื้นที่จังหวัดยโสธร จำนวน 100 ฉบับ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Phon-ngam, P., 2015)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

-แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ทั้งลักษณะมีโครงสร้าง (Structure) และไม่มีโครงสร้าง (Semi-Structure) ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันกระบวนการทอเสื้อก ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อก ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับ 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) สภาพปัจจุบันกระบวนการทอเสื้อก 3) ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อก 4) ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อก

-ประเด็นการระดมความคิดเห็น (Brainstorming) ซึ่งมีประเด็นการประชุมเกี่ยวกับ 1) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อกด้านการออกแบบลวดลาย 2)การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อกด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ 3)การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

-ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อก 2) การแปรรูปเสื้อก 3) การพัฒนาลวดลายเสื้อก

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมกรซื้อผลิตภัณฑ์เสื้อกและผลิตภัณฑ์เสื้อกที่ผู้บริโภคต้องการ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยตั้งคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ทุกด้าน จากนั้นเรียงลำดับคำถามตามหมวดหมู่ของคำถาม 2) สร้างแบบสอบถามฉบับร่างแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาถึงความชัดเจนของถ้อยคำและประโยค ดูความเหมาะสมของการจัดเรียงข้อความตลอดทั้งเพื่อขอคำแนะนำและคำวิจารณ์สำหรับแนวทางในการปรับปรุงแบบสอบถามให้ความน่าเชื่อถือมากที่สุด รวมทั้งการพิจารณาเกี่ยวกับความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม 3) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว ไปทดลอง (Try Out) โดยให้ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์เสื้อก เป็นผู้ตอบเกี่ยวกับระดับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสื้อก จำนวน 30 ชุด เพื่อนำไปหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยวิธีการหาค่าสหพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนแต่ละข้อและคะแนนความแต่ละฉบับ (Corrected Item Total Correlation) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ

อยู่ระหว่าง 0.2-0.8 ส่วนค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อที่ต่ำกว่าให้ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง รวมทั้งหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแบบสอบถามให้ดีขึ้น 4) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง 5) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ประเด็นประชุมระดมความคิดเห็น (Brainstorming) ประเด็นสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีขั้นตอนดังนี้ (1) สร้างข้อคำถามประเด็นแนวสัมภาษณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องในด้านภาษาและความถูกต้องด้านเนื้อหา (2) นำข้อคำถาม ประเด็นแนวสัมภาษณ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเพื่อให้ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษา (3) จัดทำแบบสัมภาษณ์เจาะลึก และประเด็นสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ ซึ่งแปลความหมายของคะแนน ดังนี้ (Gaivarn, Y., 2000)

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเทียบเท่า 0.5 ส่วนที่มีค่าน้อยกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.96 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของ (Cronbach, 1970, quoted in Gaivarn, Y., 2000) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและรับคืนแบบสอบถาม ประการสุดท้ายผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อดำเนินการต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินงานตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (R & D) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันกระบวนการทอเสื่อกก ปัญหาและความต้องการในขั้นตอนนี้เริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัจจุบันกระบวนการทอเสื่อกก ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เสื่อกกที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้ จะนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มทอเสื่อกก

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกสู่การปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสมาชิกกลุ่มทอเสื่อกก โดยใช้การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกก หลังจากที่ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกในขั้นตอนที่ 2 จนได้แนวทางที่สมบูรณ์แล้ว มาดำเนินการต่อตามแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Brainstorming)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล ในขั้นตอนนี้เป็นการสรุปผลความพึงพอใจหลังจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกร่วมกันระหว่างนักวิจัย สมาชิกกลุ่มทอเสื่อกก ผู้นำชุมชน ราษฎรชุมชน ตัวแทนจาก

องค์การบริหารส่วนตำบลคำไผ่ พัฒนาการอำเภอไทยเจริญ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์แบบไม่มีระบบ (Unstructured Interviews)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐานที่ใช้ประกอบด้วย ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มทอเสื่อกกตำบลคำไผ่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้สรุปผลการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาการทอเสื่อกกของกลุ่มทอเสื่อกกตำบลคำไผ่ เป็นวิถีชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยการลงมือปฏิบัติ การสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการวิเคราะห์ จนเกิดเป็นภูมิปัญญาและถ่ายทอดโดยการนำภูมิปัญญาดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการทอเสื่อกก
2. การทอเสื่อกกลายซิด เกิดจากการดัดแปลงทิม และไม้ลาย ซึ่งเสื่อกกลายซิดเกิดจากการนำลวดลายบนผ้าทอ ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นตามธรรมชาติ มาประยุกต์และทอจนเกิดเป็นลวดลายต่างๆ บนผืนเสื่อกก กระบวนการทอเสื่อกก มีกระบวนการ 5 กระบวนการ ได้แก่ 1) การเตรียมวัสดุ 2) การออกแบบลวดลาย 3) การทอเสื่อกก 4) การฟั่นริมเสื่อกก 5) การเก็บริมเสื่อกก

ลายกลีบลาคววน

ลายปีกหงส์

ลายสนทยา

ภาพที่ 1 ลายการทอเสื่อกกลวดลายต่างๆ

3. ปัจจุบันกลุ่มทอเสื่อกกตำบลคำไผ่ มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อกก ซึ่งประกอบด้วย เสื่อพับ กระเป๋า แจกัน หมวก กล่องทิชชู ปลอกหมอน ชุดรองแก้ว กล่องเอนกประสงค์ ที่นอน เบาะนั่ง

4. ผลการศึกษาปัญหา พบว่า (1) ด้านบุคลากร สมาชิกขาดทักษะในการผลิตที่ได้มาตรฐาน ขาดความรู้เรื่องลวดลายที่ทันสมัย ขาดวิทยากรอบรมด้านการพัฒนาฝีมือด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ขาดวิทยากรในการให้ความรู้ด้านส่งเสริมการขาย (2) ด้านงบประมาณ กลุ่มขาดเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบ ขาดงบประมาณในการสนับสนุน (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ สีย้อมเส้นกมมีราคาแพงและต้องซื้อจากท้องถิ่นอื่น (4) ด้านการจัดการ เกิดการลอกเลียนแบบลวดลายและลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ขาดตลาดรองรับแน่นอน ขาดการส่งเสริมการขายจากภาครัฐ กลุ่มยังไม่มีตราสินค้า กลุ่มยังไม่ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่ขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

5. ผลการศึกษาความต้องการ พบว่า กลุ่มต้องการลวดลายเสื่อกกที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น การจดสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรลายเสื่อกก ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ต้องการแผ่นพับในการประชาสัมพันธ์ ต้องการวิทยากรฝึกอบรมการแปรรูปเพื่อพัฒนาทักษะการแปรรูปให้ได้มาตรฐาน

ต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ร่วมกับวัสดุอื่นเพื่อเพิ่มมูลค่า ต้องการตลาดและแหล่งจำหน่ายที่แน่นอน ต้องการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ในอินเทอร์เน็ต ต้องการหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์เลือก ประเภทของใช้ในบ้าน โรงแรม สำนักงาน คือ ผ้ามา่น (ร้อยละ 32.00) ประเภทของตกแต่งบ้าน โรงแรม สำนักงาน คือ โต๊ะชุดรับแขกและภาพหรือตัวอักษร (ร้อยละ 36.00) ประเภทของใช้ในห้องรับประทานอาหาร คือ ตกแต่งโต๊ะอาหาร (ร้อยละ 43.00) ประเภทของของขวัญ ของที่ระลึก คือ กระเป๋าใส่ธนบัตรและกระเป๋าสะพาย (ร้อยละ 37.00)

6. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เลือก ควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการย้อมสีธรรมชาติ ควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการสร้างตลาดใหม่ ส่วนการแปรรูป ควรมีการแปรรูปเลือกร่วมกับวัสดุอื่น และนำไปสู่การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ในด้านการออกแบบลวดลายควรออกแบบลวดลายภาพสัตว์ในธงกฐินประกอบด้วยลายจระเข้ นางมัจฉา ตะขาบ และเต่า และนำไปสู่การจดสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรลวดลายเลือก

7. ผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ในกลุ่มทอเลือกตำบลคำไผ่ ได้มีการออกแบบลายสัตว์ในธงกฐินประกอบด้วย ลายจระเข้ นางมัจฉา ตะขาบ และเต่า ส่วนด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ได้มีการแปรรูปเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ (1) การทอเลือกเป็นลายสัตว์ในธงกฐินประกอบด้วยลายจระเข้ นางมัจฉา ตะขาบ และเต่า (2) การแปรรูปเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กระเป๋าใส่สตางค์ กระเป๋าสะพาย ผ้ามา่นแบบพับและแบบตาไก่ โต๊ะชุดรับแขก และผลิตภัณฑ์ตกแต่งโต๊ะรับประทานอาหาร

ธงกฐิน

โต๊ะชุดรับแขก

กระเป๋าสะพาย

ภาพที่ 2 การแปรรูปผลิตภัณฑ์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มทอเลือกตำบลคำไผ่ อำเภอยะโฮรี จังหวัดยโสธร มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

ภูมิปัญญาการทอเลือกตำบลคำไผ่ เป็นวิถีชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยการลงมือปฏิบัติ การสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการวิเคราะห์ จนเกิดเป็นภูมิปัญญาและถ่ายทอดและมีการนำภูมิปัญญาดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการทอเลือก ที่เป็นเช่นนี้เพราะในอดีตการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ จะเป็นลักษณะการถ่ายทอดภายในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Penkratok, W. (2008) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเลือกเชิงพาณิชย์ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การถ่ายทอดความรู้โดยผู้สูงวัยจะช่วยให้หลานช่วยงานในการทอเลือก พร้อมทั้งช่วยแนะนำบอกสอนให้รู้ถึงวิธีการทอเลือก จนกระทั่งหลานเกิดความคุ้นเคยในการใช้เครื่องมือในการทอเลือก และซึมซับความรู้เหล่านั้น ผลการศึกษครั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม ที่กล่าวว่า การยอมรับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมจะต้องอาศัยช่องทาง

(Channels) ในการสื่อสารของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคมเพื่อสื่อสารจากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง (Rogers, Everett M., 1983)

การทอเสื่อกลายเป็นวิถีชีวิต เกิดจากการดัดแปลงพืช และไม้ลาย ในช่วงแรกไม้ลายจะเป็นแผ่นไม้บาง ต่อมาได้มาเปลี่ยนเป็นทอพีวีซี ที่เป็นเช่นนี้เพราะแผ่นไม้บางฉลุร่องแบบเดิมมักเกิดปัญหาคือมีการหักงอง่าย ประกอบกับทอพีวีซีเป็นวัสดุที่หาได้ง่าย มีความคงทน ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นไปตามแนวความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่กล่าวว่า องค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ตั้งแต่อดีต โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ พัฒนา ปรับปรุง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย (Office of the Education Council, 2010)

การแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อจาก ประกอบด้วย เสื่อพับ กระเป๋ า แจกัน หมวก กล่องทิชชู ปลอกหมอน ชุดรองแก้ว กล่องเอนกประสงค์ ที่นอน เบาะนั่ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Umprai, A., et al. (2004) ได้ศึกษาการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์เสื่อจาก ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท พบว่า การแปรรูปจากเสื่อจาก ได้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อจากเป็นของใช้ต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดวิสาหกิจชุมชน ที่กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินการในรูปแบบการสร้างผลิตภัณฑ์ต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองการตลาดภายนอกชุมชนและเครือข่าย (Nunthasuwat, V., 2001)

ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า สมาชิกขาดทักษะในการผลิตที่ได้มาตรฐาน ขาดความรู้เรื่องลวดลายที่ทันสมัย ขาดวิทยากรอบรมด้านการพัฒนาฝีมือด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ขาดวิทยากรในการให้ความรู้ด้านส่งเสริมการขาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะที่ผ่านมาช่างทอเสื่อจากมีการเรียนรู้วิธีการทอเสื่อจากโดยการทำตามต่อๆ กันมา ไม่ได้มีการอบรม ทำให้ขาดการเรียนรู้การทอเสื่อจากตามหลักวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Poonthonglang, P. (2005) ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากต้นกกของกลุ่มทอเสื่อจากบ้านระกาศ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สมาชิกกลุ่มขาดความรู้ และทักษะในการออกแบบหรือดัดแปลงเสื่อจากให้เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดในการพัฒนา ที่กล่าวว่า บุคลากร เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานซึ่งจำเป็นต้องเป็นบุคลากรที่มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ (Phon-ngam, P., 2017)

ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่า กลุ่มขาดเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบ ขาดงบประมาณในการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Poonthonglang, P. (2005) ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากต้นกกของกลุ่มทอเสื่อจากบ้านระกาศ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัญหาของกลุ่มทอเสื่อจาก คือ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัสดุ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีทางธุรกิจ ที่กล่าวว่า การเริ่มเข้าสู่ธุรกิจ โดยจะต้องคำนึงถึงจำนวนลูกค้า เงินลงทุนในการขยายกิจการ การบริการ และความสามารถในการบริหารจัดการ (Neil & Virginia, 1983)

ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า สีย้อมเส้นกกมีราคาแพงและต้องซื้อจากท้องถิ่นอื่น เป็นเช่นนี้เพราะ ที่ผ่านมามีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างแพร่หลายและไม่มีการปลูกทดแทน ทำให้ต้องสั่งซื้อวัตถุดิบจากท้องถิ่นอื่นมาทดแทน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ponmasri, S. (2010) ได้ศึกษาการจัดการความรู้อาชีพทอเสื่อจาก ศึกษากรณีกลุ่มอาชีพทอเสื่อจาก บ้านโนนเพ็ด ตำบลโนนเพ็ด อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการทอเสื่อจากทุกอย่างเริ่มมีราคาสูงขึ้นทุกปี ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีทางธุรกิจ ที่กล่าวว่า การเริ่มเข้าสู่ธุรกิจ โดยจะต้องคำนึงถึงจำนวนลูกค้า เงินลงทุนในการขยายกิจการ การบริการ และความสามารถในการบริหารจัดการ (Neil & Virginia, 1983)

ปัญหาด้านการจัดการ พบว่า เกิดการลอกเลียนแบบลวดลายและลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ขาดตลาดรองรับแน่นอน ขาดการส่งเสริมการขายจากภาครัฐ กลุ่มยังไม่มีตราสินค้า กลุ่มยังไม่ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ถูกต้องตามกฎหมาย และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่ขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ที่เป็นเช่นนี้เพราะ กลุ่มขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Umprai, A., et al. (2004) ได้ศึกษาการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์เปลือก ถั่วลิสงทำฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท พบว่า ผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ผลการศึกษารังนี้ไปตามทฤษฎีทางธุรกิจ ที่กล่าวว่า การเริ่มเข้าสู่ธุรกิจ โดยจะต้องคำนึงถึงจำนวนลูกค้า เงินลงทุนในการขยายกิจการ การบริการ และความสามารถในการบริหารจัดการ (Neil & Virginia, 1983)

ผลการศึกษาความต้องการของกลุ่มเปลือก พบว่า กลุ่มมีความต้องการให้มีลายเปลือกที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น การจดสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรลายเปลือก ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามเพื่อเพิ่มมูลค่าและดึงดูดใจ ต้องการแผนผังในการประชาสัมพันธ์ ต้องการวิทยากรฝึกอบรมการแปรรูปเพื่อพัฒนาทักษะการแปรรูปให้ได้มาตรฐาน ต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ร่วมกับวัสดุอื่นเพื่อเพิ่มมูลค่า ต้องการตลาดและแหล่งจำหน่ายที่แน่นอน ต้องการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ในอินเทอร์เน็ต ต้องการหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เป็นเช่นนี้เพราะกลุ่มต้องการสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์และต้องการความมั่นคงในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Poonthonglang, P. (2005) ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากต้นกกของกลุ่มทอเสื่อกกบ้านระกาศ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากต้นกก คือ ต้องการวิทยากรมาทำการสอนวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ต้องการเครื่องจักรกลที่จะนำมาใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเสื่อกกให้มีคุณภาพสูง และมีรูปแบบใหม่ ๆ ให้สามารถสนองความต้องการของผู้บริโภคได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ผลการศึกษารังนี้ไปตามแนวความคิดของการสร้างความแตกต่างผลิตภัณฑ์ ที่กล่าวว่า การสร้างให้ภาพลักษณ์ให้แก่ตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการโดยการนำเอาลักษณะเด่นและการวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์มาเป็นส่วนประกอบ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกที่แตกต่าง (Sereerat, S., 2009)

ผลการศึกษาความต้องการของความแตกต่างผลิตภัณฑ์เปลือกของผู้บริโภค พบว่า

1. ต้องการแปรรูปเป็นผ้าผืน ทั้งนี้เพราะมันเป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งในบ้านทุกหลังต้องมีใช้ เพื่อช่วยลดความสว่างของแสงแดดที่สาดเข้ามาในห้อง ช่วยควบคุมแสงภายในห้องให้สว่าง หรือ มีดลสลับตามต้องการ บังสายตาจากบุคคลภายนอก และยังมีสีสันและลวดลายที่สวยงามช่วยในการตกแต่งห้องต่างๆ ให้ดูดีและสวยงาม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Phon-ngam, P., 2015) ได้ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองไทเลย จังหวัดเลย พบว่า ผ้าผืน เป็นวัสดุจำเป็นอย่างหนึ่งในบ้าน ช่วยบังแสงจากภายนอกบ้าน บังสายตาจากคนภายนอก ให้ความเป็นส่วนตัวแก่คนในบ้าน และยังมีความสวยงามจากสีสันและลวดลายมาช่วยเสริมการตกแต่งห้องต่างๆ ให้ดูดี ผลการศึกษารังนี้ไปตามแนวความคิดวิสาหกิจชุมชน ที่กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อใช้ในท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไป และผลผลิตเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Phongphit, S., 2005)

2. ต้องการแปรรูปเป็นโต๊ะชุดรับแขก และผลิตภัณฑ์ตกแต่งโต๊ะรับประทานอาหาร ทั้งนี้เพราะโต๊ะชุดรับแขก และผลิตภัณฑ์ตกแต่งโต๊ะรับประทานอาหาร เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่ช่วยเพิ่มความหรูหราให้กับบ้าน และยังมีสีสันและลวดลายที่สวยงามช่วยในการตกแต่งห้องต่างๆ ให้ดูดีและสวยงาม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Phon-ngam, P., 2015) ได้ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผ้าทอ

พื้นเมืองไทยเลย จังหวัดเลย พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ สามารถพัฒนาเป็นชุดโต๊ะอาหารและชุดตกแต่งบ้าน ผลการศึกษารั้ครั้งนี้เป็นไปตามแนวความคิดวิสาหกิจชุมชน ที่กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อใช้ในท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไป และผลผลิตเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Phongphit, S., 2005)

3. ต้องการแปรรูปเป็นกระเป๋าสตางค์ และกระเป๋าสะพาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะกระเป๋านอกจากจะ ถูกใช้งานเพื่อเก็บธนบัตรและบัตรต่างๆ แล้ว ยังถูกออกแบบให้มีความสวยงามด้วยลวดลายและสีสันทัน ปัจจุบันทำให้กระเป๋ากลายเป็นของใช้ที่ช่วยเสริมความสวยและความหล่อให้กับวัยรุ่น เพิ่มความน่ารักและมีความมีเสน่ห์ให้กับผู้ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Phon-ngam, P. (2015) ได้ศึกษา การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองไทยเลย จังหวัดเลย พบว่า ได้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยการตัดเย็บกระเป๋าสตางค์ ผลการศึกษารั้ครั้งนี้เป็นไปตามแนวความคิดวิสาหกิจชุมชน ที่กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อใช้ในท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไป และผลผลิตเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Phongphit, S., 2005)

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูป พบว่า ควรมีการแปรรูปสื่อกร่วมกับวัสดุอื่น และนำไปสู่การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ที่เป็นเช่นนี้เพราะกลุ่มต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์สื่อกร่วมกับวัสดุอื่น ตามความต้องการของกลุ่มและความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Phon-ngam, P., (2015) ได้ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองไทยเลย จังหวัดเลย พบว่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ผลการศึกษารั้ครั้งนี้เป็นไปตามแนวความคิดวิสาหกิจชุมชน ที่กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ได้เพราะมีลักษณะเฉพาะ มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นบางอย่าง หรืออาจมีสูตรเคล็ดลับ หรือมีคุณภาพดีในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ (Phongphit, S., 2005)

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบลวดลาย พบว่า ควรมีการทอสื่อกรให้เป็นลายสัตว์ในธงกฐิน ประกอบด้วย ลายจระเข้ นางมัจฉา ตะขาบ และนำไปสู่การจดสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร ลวดลายสื่อกร ที่เป็นเช่นนี้เพราะ จระเข้เป็นสัตว์ที่เจ้าคณะอำเภอไทยเจริญนำมาเลี้ยงตั้งแต่มีการก่อตั้งกิ่งอำเภอไทยเจริญ ซึ่งมีอายุเกือบร้อยปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองของอำเภอไทยเจริญ และเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้ควบคู่กับการทอสื่อกร จึงได้มีการทอลายจระเข้ ร่วมกับลายนางมัจฉา ตะขาบ และเต่า เพื่อทำเป็นธงกฐิน และป้องกันการลอกเลียนแบบลวดลาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Phon-ngam, P. (2015) ได้ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองไทยเลย จังหวัดเลย พบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์นั้น จะต้องออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการลวดลายผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ผลการศึกษารั้ครั้งนี้เป็นไปตามแนวความคิดพฤติกรรมผู้บริโภค ที่กล่าวว่า การพัฒนาสินค้าและบริการ การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจะช่วยให้การตลาดสามารถพัฒนาสินค้าและบริการ ทำให้ทราบว่าผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าและบริการแบบใด (Sukcharoen, W., 2016)

ผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการทอให้เป็นภาพ ประกอบกับความต้องการของกลุ่มที่ต้องการทอให้เป็นลายสัตว์ในธงกฐิน ประกอบด้วยลายจระเข้ นางมัจฉา ตะขาบ และเต่า ทั้งนี้เพื่อต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ควบคู่กับการทอสื่อกร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้บริโภคที่กล่าวว่า การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจะช่วยให้การตลาดสามารถพัฒนาสินค้าและบริการ ทำให้

ทราบว่าผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าและบริการแบบใด (Sukcharoen, W., 2016) และสอดคล้องกับแนวคิดของผู้บริโภคที่กล่าวว่า การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคทำให้นักการตลาดเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้ผู้บริโภคแนะนำสินค้าที่ตรงกับความต้องการ และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น (Hoyer & Macinnis, 2010)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระบวนการทอเสื่ออกในพื้นที่ตำบลคำไผ่ มีการสร้างลวดลายโดยใช้พืชมและไม้ลาย ซึ่งมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ดังนั้น ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื่ออก โดยให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มทอเสื่ออกอื่นๆ
2. การออกแบบลวดลายเสื่ออกโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นการสร้างลวดลายที่แปลกใหม่ ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมการสร้างลวดลาย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื่ออกให้กับกลุ่มทอเสื่ออกอื่นๆ ต่อไป
3. การฝึกอบรมเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนั้น ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ ให้กับกลุ่มอื่นๆ ต่อไป
4. โรงเรียนในชุมชนไม่มีการบรรจุการทอเสื่ออกไว้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น ดังนั้น ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มาส่งต่อให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูปเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายเสื่ออกที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ด้วยตนเอง
2. ควรมีการวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีในกระบวนการทอเสื่ออกให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพสู่งานหัตถกรรมระดับสากล
3. ควรมีการวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับรูปแบบการตลาดที่หลากหลาย และตลาดออนไลน์ในชุมชนนอกชุมชน รวมทั้งการขายผลิตภัณฑ์เสื่ออก และกิจกรรมทางการตลาดด้านอื่นๆ

References

- Chuaibamrung, T. (2011). **On local wisdom and development in rural areas of Thailand**. Bangkok : King Prajadhipok's Institute.
- Gaivarn, Y. (2000). **Research Base**. Bangkok : Suviriya Book.
- Hoyer, W.D. & Macinnis, D.J. (2010). **Consumer Behavior**. Ohio : South-Western Cengage Learning.
- Maesincee, S. (2016). **Thailand 4.0 A New Model of Economy**. [Online]. Available : <http://www.drborworn.com/articledetail.asp?id=16223> [2016, September 9].
- Neil, C.C. & L.L., Virginia. (1983). **The Five Stages of Small Business Growth**. Harvard Business Review.
- Nunthasuwat, V. (2001). **Master Plan for Community Enterprise Development**. Bangkok : Charoenvit Karnpim.

- Office of the Education Council. (2010). **The Way to Bring Thai Wisdom into the Non-Formal and Informal Education**. Bangkok : Bureau of Lifelong Learning Policy and Educational Opportunities.
- Phon-ngam, P. (2015). **Adding value to the enterprise products of Thai-Loei woven fabric group in Loei Province**. Loei : Loei Rajabhat University.
- Phra Maha Witoon Penkratok. (2008). **Applying Local Wisdom to Develop Commercial Reed Mat in Nakhonratchasima Province**. Mahasakham : Mahasarakham University.
- Phongphit, S. (2005). **Thinking Base : From Master Plan to Community Enterprise**. Bangkok : Palangpanya.
- Poonthonglang, P. (2005). **The Development of Products from Reeds by a Reed Weaving Group from Rakart Village No. 4, of Rakart Sub-district, Bangbo District, Samutprakarn Province**. Bangkok : Dhonburi Rajabhat University.
- Ponmasri, S. (2010). **Knowledge management of reed mat weaving a case study of Reed Mat Weaving group of Nonaped Village Nonaped Sub-District, Prathai District Nakhon Ratchasima Province**. Khonkaen : Khonkaen University.
- Pra Suriya Matkam. (2011). **A Development of the Therapeutic Wisdom Succession Processes with Local Participation of Traditonal Healers in Thailand and the Lao**. Loei : Loei Rajabhat University.
- Rogers, Everett M. (1983). **Diffusion of Innovations**. (3 ed ed.). New York : The Free Press of Glence.
- Sereerat, S. (2009). **New Marketing Management**. Bangkok : Thammasat.
- Sukcharoen, W. (2016). **Customer Behavior**. Bangkok : G.P.Cyberprint.
- Treetrong, E. (2012). **A Transmission of Local Wisdom in Designing Bedrooms and Bathrooms**. [Online]. Available : <http://www.komchadluek.net/news/lifestyle/132886> [2016, September 9].
- Umprai, A. et al. (2004). **A Participatory Action Research to Develop the Standard Quality of Reed Mat Products of Tha Chanuan, Manorom District, Chainat Province**. Nakorn Sawan : Nakon Sawan Rajabhat Univerisity.